

MINISTER
Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Warszawa, dnia 27 stycznia 2016 r.

DSR-IV.0700.2.2016.MF

SEKRETARIAT
Biura Prac Senackich
Wpłynęło dn. 5.02.2016 r.
nr. 564 podpis. P. Węgr

GABINET MARSZAŁKA SENATU
wpłynęło dn. 4.02.16.
nr. 466 podpis. Paweł Me

Pan

Stanisław Karczewski

Marszałek Senatu RP

Szanowny Panie Marszałku,

Odpowiadając na wystąpienie z dnia 12 stycznia 2016 r., znak: BPS/043-07-72/15, dotyczące oświadczenia senatorskiego Antoniego Szymańskiego złożonego na 7. posiedzeniu Senatu w dniu 31 grudnia 2015 r., w sprawie sytuacji opiekunów osób niepełnosprawnych, uprzejmie wyjaśniam:

Przygotowany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej podczas kadencji poprzedniego Rządu, projekt ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw, przedmiotem którego były zmiany zasad przyznawania świadczeń opiekuńczych, został skierowany na Komitet Stały Rady Ministrów, ale z uwagi na zakończenie VII kadencji Sejmu ostatecznie rząd poprzedniej kadencji nie wystąpił z inicjatywą ustawodawczą.

Obecnie, w ramach kadencji nowego rządu, w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej prowadzone są analizy możliwych zmian dotyczących kształtu systemu wsparcia osób niepełnosprawnych i ich rodzin oraz opiekunów osób niepełnosprawnych, możliwych do wprowadzenia przez parlament nowej kadencji.

W toku prowadzonych przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej prac, zostaną wnikliwie przeanalizowane i rozpatrzone wszystkie postulaty i propozycje rozwiązań

zgłaszane przez środowiska skupiające osoby niepełnosprawne oraz opiekunów osób niepełnosprawnych w zakresie należącym do ministerstwa.

W tym celu 12 stycznia 2016 r. został powołany w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Zespół do spraw Rozwiązań Systemowych dla Opiekunów Osób Niepełnosprawnych, którego zadaniem będzie przygotowanie odpowiednich zmian legislacyjnych dotyczących w szczególności realizacji wyroków Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 października 2014 r., sygn. akt K 38/13 oraz z dnia 18 listopada 2014 r., sygn. akt SK 7/11.

Wskazanie zakresu planowanych zmian i rozwiązań systemowych oraz określenie terminu ich wejścia w życie będzie jednak możliwe po zakończeniu powyższych prac.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że aktualnie w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej trwają prace nad przygotowaniem projektu ustawy wprowadzającej możliwość nabycia prawa do zasiłku dla bezrobotnych oraz świadczenia przedemerytalnego przez byłych opiekunów osób niepełnosprawnych, którzy utracili prawo do świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku opiekuńczego lub zasiłku dla opiekuna w związku ze śmiercią osoby, nad którą opieka była sprawowana.

Niezależnie jednak od powyższych prac prowadzonych w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej uprzejmie informuję, że aktualnie Komisja Ustawodawcza Senatu RP podjęła inicjatywę ustawodawczą mającą na celu realizację wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 listopada 2014 r. (sygn. akt SK 7/11). W tym celu został przygotowany przez komisję projekt ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (druk senacki 46).

Ponadto, uprzejmie informuję, że celem i kierunkiem działań Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, jest wypracowanie kompleksowych rozwiązań wspierających wszystkie polskie rodziny, w tym również rodziny, których członkami są osoby niepełnosprawne, w możliwie jak najszerszym spektrum jej funkcjonowania.

W pierwszej kolejności, aby przeciwdziałać negatywnym zjawiskom demograficznym w postaci zbyt małej liczby urodzeń, wprowadzony będzie program „Rodzina 500+”, którego celem jest wsparcie finansowe rodzin wychowujących dzieci. Program ma być także zachętą dla rodzin do podejmowania decyzji o posiadaniu dzieci. Należy podkreślić, że rodziny, w których wychowywane jest dziecko niepełnosprawne są w projekcie ustawy wprowadzającej świadczenie wychowawcze traktowane preferencyjnie – kryterium dochodowe uprawniające do świadczenia na pierwsze dziecko wynosi 1200 zł, jest więc

ono o 50% wyższe niż w przypadku rodzin, w których nie jest wychowywane dziecko niepełnosprawne.

Odnosząc się do kwestii przywrócenia wsparcia dla osób, które od 1 lipca 2013 r. utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego uprzejmie informuję, że w wyniku realizacji wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 grudnia 2013 r., sygn. akt K 27/13, ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z dnia 30 kwietnia 2014 r., poz. 567) przywróciła wsparcie dla tych osób poprzez wprowadzenie zasiłku dla opiekuna ustawie.

Ww. ustawa w pełni zrealizowała wyrok TK z dnia 5 grudnia 2013 r. Wszystkie osoby, które utraciły prawo do świadczenia pielęgnacyjnego z dniem 1 lipca 2013 r., w związku z wygaśnięciem, z mocy prawa, decyzji przyznających prawo do świadczenia pielęgnacyjnego, które to wygaśnięcie nastąpiło na podstawie uznanych za niezgodne z Konstytucją ww. art. 11 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw, miały prawo ubiegać się o zasiłek dla opiekuna na takich samych zasadach i w takiej samej kwocie jak świadczenie pielęgnacyjne przysługujące na podstawie przepisów ustawy o świadczeniach rodzinnych w brzmieniu obowiązującym w dniu 31 grudnia 2012 r.

Odnosząc się do kwestii prawa do świadczenia opiekuńczego z tytułu opieki nad niepełnosprawnym współmałżonkiem uprzejmie informuję, że od 1 stycznia 2013 r. do katalogu świadczeń opiekuńczych wprowadzone zostało nowe świadczenie - specjalny zasiłek opiekuńczy. Jest to świadczenie, o które mogą ubiegać się m.in. osoby, które nie spełniają warunków do otrzymania świadczenia pielęgnacyjnego.

Specjalny zasiłek opiekuńczy - w wysokości 520 zł miesięcznie - przysługuje osobom, na których zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego ciąży obowiązek alimentacyjny, w tym współmałżonkom, jeżeli zrezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej (od 1 stycznia 2015 r. także w przypadku, gdy nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej) w związku z koniecznością sprawowania stałej opieki nad członkiem rodziny legitymującym się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności lub orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Za osoby otrzymujące specjalny zasiłek opiekuńczy – tak jak za osoby otrzymujące świadczenie pielęgnacyjne - opłacane są z budżetu państwa składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i zdrowotne.

Możliwość otrzymania specjalnego zasiłku opiekuńczego uzależniona jest od spełnienia kryterium dochodowego. Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje, gdy łączny przeciętny miesięczny dochód netto rodziny osoby sprawującej opiekę oraz rodziny osoby wymagającej opieki w przeliczeniu na osobę, nie przekracza kwoty 764 zł. Jest to takie samo kryterium jak kryterium warunkujące otrzymanie zasiłku rodzinnego przez rodzinę wychowującą niepełnosprawne dziecko.

Odnosząc się do kwestii zasad orzekania o niepełnosprawności uprzejmie informuję, że w aktualnym stanie prawnym zasady orzekania o stopniu niepełnosprawności oraz kryteria kwalifikowania do stopni niepełnosprawności regulują przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, ze zm.) oraz rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz. U. z 2015 r., poz. 1110).

Zgodnie z art. 2 pkt 10 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Pojęcie niepełnosprawność obejmuje więc kategorię zdolności do pełnienia przez człowieka ról społecznych – adekwatnie do wieku. Zachodzi bowiem zależność pomiędzy ograniczeniem zdolności do realizacji oczekiwań, funkcji, zachowań i postaw wynikających z zajmowanej pozycji społecznej w różnych grupach społecznych a niepełnosprawnością.

Niepełnosprawność, zgodnie z kryterium ustawowym to niemożność efektywnego pełnienia ról społecznych, tj. wypełniania zobowiązania wynikającego z zajmowanej pozycji społecznej przy korzystaniu przez osobę z przysługujących jej przywilejów i praw według bardziej lub mniej określonego wzoru, a więc niemożność bądź trudności w codziennej aktywności i uczestnictwie.

W przypadku osób, które ukończyły 16 rok życia, stosownie do art. 3 ust. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ustala się jeden z trzech stopni niepełnosprawności: znaczny, umiarkowany, lekki. Przesłanki kwalifikowania do określonego stopnia niepełnosprawności zostały określone

w art. 4 ust. 1-3 ww. ustawy oraz w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności.

Na podstawie art. 4 ust. 1 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Oznacza to, że do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osoby z naruszoną sprawnością organizmu, które są:

- 1) niezdolne do pracy albo
- 2) zdolne do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej.

Zarówno osoby z pierwszej jak i drugiej grupy muszą jednocześnie wymagać stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych, w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Zaliczenie do znacznego stopnia niepełnosprawności możliwe jest bowiem wówczas, gdy u osoby zainteresowanej występują jednocześnie ograniczenia w wykonywaniu zatrudnienia i konieczność stałej lub długotrwałej opieki i pomocy. Definicja znacznego stopnia niepełnosprawności nie różnicuje zatem osób zaliczanych do tego stopnia w sposób wskazany w oświadczeniu.

Zgodnie z przepisami rozporządzenia w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności przez długotrwałą opiekę i pomoc w pełnieniu ról społecznych należy rozumieć konieczność jej sprawowania przez okres powyżej 12 miesięcy przy czym:

- konieczność sprawowania opieki oznacza całkowitą zależność osoby od otoczenia, polegającą na pielęgnacji w zakresie higieny osobistej i karmienia lub w wykonywaniu czynności samoobsługowych, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz ułatwiania kontaktów ze środowiskiem;
- konieczność udzielania pomocy, w tym również w pełnieniu ról społecznych oznacza zależność osoby od otoczenia, polegającą na udzieleniu wsparcia w czynnościach samoobsługowych, w prowadzeniu gospodarstwa domowego, współdziałaniu w procesie leczenia, rehabilitacji, edukacji oraz w pełnieniu ról społecznych właściwych dla każdego człowieka, zależnych od wieku, płci, czynników społecznych i kulturowych.

Należy przy tym zauważyć, iż nie każdy stan ograniczeń samoobsługi, poruszania się i komunikacji oznacza, że mamy do czynienia z osobą niezdolną do samodzielnej egzystencji.

O osobie niezdolnej do samodzielnej egzystencji możemy mówić wówczas, gdy ograniczenia w codziennym funkcjonowaniu wiążą się z koniecznością sprawowania opieki i udzielania pomocy.

Stosownie do brzmienia art. 4 ust. 4 ww. ustawy niezdolność do samodzielnej egzystencji oznacza naruszenie sprawności organizmu w stopniu uniemożliwiającym zaspokajanie bez pomocy innych osób podstawowych potrzeb życiowych, za które uważa się przede wszystkim samoobsługę, poruszanie się i komunikację.

Decyzja o zaliczeniu osoby do odpowiedniego stopnia niepełnosprawności nie tylko potwierdza samą niepełnosprawność, wskazuje również formy rehabilitacji zawodowej i społecznej z jakich osoba orzeczona może korzystać oraz warunkuje prawo do korzystania z wielu ulg i uprawnień przyznanych na podstawie odrębnych przepisów (m. in. z zakresu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, dodatków mieszkaniowych). Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, poza ustaleniem stopnia niepełnosprawności, zawiera wskazania, z których nie wszystkie mają charakter bezwzględnie wiążący uniemożliwiający osobie niepełnosprawnej np. realizację jej konstytucyjnych praw. Przykładem tego rodzaju prawa może być prawo do pracy i wskazanie dotyczące odpowiedniego zatrudnienia uwzględniającego psychofizyczne możliwości danej osoby, które ma charakter fakultatywny. Potwierdza to treść art. 4 ust. 5 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, zgodnie z którym zaliczenie do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności nie wyklucza możliwości zatrudnienia tej osoby u pracodawcy niezapewniającego warunków pracy chronionej, w przypadkach: przystosowania przez pracodawcę stanowiska pracy do potrzeb osoby niepełnosprawnej oraz zatrudnienia w formie telepracy.

Z wyrazami szacunku
MINISTER
A. Marczuk
Bartosz Marczuk
PODSEKRETARZ STANU

Referent sprawy:
Mariola Falecka